

als propis interessos polítics i altrament és conculcada.

És una idea compartida per la dreta i l'esquerra espanyola i catalana, la democràcia no s'accepta com un valor *per se*.

Catalunya amb el seu acte del 6 d'Octubre uneix la seva sort i la seva estratègia política en un procés comú espanyol, aquest és l'engany.

Catalunya havia i ha de seguir una línia pròpia, no havia d'haver unit la seva concepció política a una disjuntiva en què representa un paper subsidiari. La direcció i els beneficis, fossin els qui fossin, estaven en una dinàmica espanyola i en aquest context havia de ballar al so de la música dels altres, s'oblidava que només es pot pactar des de la sobirania i aquesta no la tenia pas a les seves mans. De revolta separatista, doncs, res de res.

Josep Maria Solé i Sabaté

La tornada de Companys fou multitudinària. Durant tot el seu empresonament, les mostres de solidaritat des de Catalunya van ser impressionants.

Mar de contradiccions

La revolta del consell executiu de la Generalitat, el 6 d'octubre de 1934, no fou un acte independentista –o separatista, com es deia aleshores–, sinó la reacció contra un govern espanyol de coalició de dretes, acabat de formar. Aquella reacció catalana proclamà, per boca del president Companys, la seva solidaritat amb les esquerres espanyoles, i comptava que la vaga general declarada pels socialistes (PSOE i UGT) obligaria el govern Lerroux i el president de la República, Alcalá Zamora, a negociar.

Com una repetició gairebé ritual de la proclama de Francesc Macià el 14 d'abril de 1931, que havia contribuït sense resistència a la caiguda fulminant de la Monarquia en un context molt diferent, Lluís Companys proclamà el 6 d'octubre de 1934 l'Estat Català dins una república federal espanyola, quan el 1931 les esquerres republicanes espanyoles no havien volgut que fos federal.

El sentit de la protesta del consell executiu de la Generalitat, format per una coalició d'esquerres dominada per ERC, s'ajustava al que li havia donat, a les Corts el 25 de juny d'aquell mateix any, Manuel Azana –que després considerà la Revolta d'Octubre com un disbarat–. Aleshores havia dit Azana: *“Cataluña no protesta contra España, no se separa moral ni materialmente de España; contra lo que protesta Cataluña, y hace bien en protestar, es contra la política del gobierno (...)*

El pronunciament de Lluís Companys tenia com a objectiu de repetir una proclama com la de Francesc Macià el 14 d'abril de 1931, que va representar la fi de la monarquia. La revolta pretenia d'arrossegar les esquerres espanyoles contra el govern de Lerroux i la CEDA.

Que así como hoy es Cataluña el último bastión de la República, el poder autónomo de Cataluña es el último poder republicano que queda en pie en España”. En definitiva, gràcies a l'autonomia catalana, regatejada per les esquerres espanyoles en el bienni anterior, continuaven governant les esquerres a Catalunya, quan a Espanya havien quedat reduïdes a la mínima expressió parlamentària per la victòria dretana de novembre de 1933.

Per més que en Companys volgués donar un significat esquerranista espanyol al gest de revolta de la Generalitat, aquest havia de ser interpretat fatalment com a separatista a la resta d'Espanya. No per això fou un gest aïllat. A Astúries tingué lloc una insurrecció armada i una repressió militar, veritable prefiguració de la guerra civil que havia de desencadenar-se a Espanya dinou mesos després. Però la vaga general fou al conjunt d'Espanya fàcilment dominada pel Govern de la República i tingué una incidència desigual.

Les esquerres foren acusades de no respectar les regles del joc que elles mateixes havien dissenyat i de revoltar-se contra un govern que rebuïaven com a reaccionari, però que corresponia a la majoria parlamentària.

No obstant això, no hi hagué una dictadura feixista, que havia estat el perill invocat per les esquerres. L'Estatut de Catalunya restà suspès, la Generalitat perdé competències i fou dirigida per un governador general amb

el Parlament de Catalunya tancat, alhora que eren suspesos molts ajuntaments amb majoria d'esquerres que no havien arribat a fer cap acte de revolta.

Però l'Estatut no fou suprimit, com volia l'extrema dreta monàrquica i feixista espanyola. La Lliga Catalana, la dreta catalanista, que havia condemnat aquesta política antiautonòmica de Madrid, com abans havia condemnat la política de les esquerres catalanes, acabà col·laborant amb una Generalitat sense base democràtica, amb la justificació que així escurçaria i atenuaria el càstig. Però la restauració autonòmica restà associada al retorn de les esquerres al poder.

Ara bé, que la CEDA (Confederación Española de Derechas Autónomas), com a tal, no fos un partit feixista ni fos capaç d'arribar a esmenar, com volia, la Constitució del 1931, no vol dir que no fos un perill per a la democràcia socialment reformista, atesa la simpatia manifestada per la CEDA als fenòmens feixistes europeus, fet que contribuïa a alarmar les esquerres tant com la manca d'adhesió fundacional a la Segona República espanyola del partit catòlic de Gil Robles.

Però el perill no era imminent, si bé la reacció i la repressió que va promoure la CEDA, arrossegant els seus socis en el govern, els radicals, que eren la dreta republicana constitucional, contribuï a desestabilitzar la Segona República, perquè deixà sota mínims el consens indispensable.

No es pot aïllar el gest de revolta d'en Companys, el 6 d'octubre de 1934, del pànic de les esquerres davant la pujada del feixisme a Alemanya per la via parlamentària i del tomb d'una bona part dels socialistes espanyols

La normalitat estatutària interrompuda d'ençà del 6 d'octubre del 34 es va reiniciar el 26 de març del 36, data en què Companys i els seus consellers es presentaren de nou davant la Cambra (foto de dalt). Baix, una instantània del Govern que va encapçalat la Generalitat entre el juliol del 37 i el febrer de 1939, en ple conflicte bèl·lic. El funcionament democràtic de la institució havia estat, un cop més, alterat.

—principal partit republicà— vers una confusa direcció revolucionària, abandonant així el model socialdemòcrata alemany, quan el model comunista soviètic, fins aleshores rebutjat, veia augmentar el seu prestigi, en plena autocràcia estalinista, com l'únic mur contra l'expansió feixista, cosa que incrementava, de rebot, l'obsessió anticomunista de les dretes.

En tot cas, el nacionalisme català d'esquerres s'havia deixat portar a una mar de contradiccions on era molt difícil de no naufragar. Per defensar uns objectius reformistes —la llei de contractes de conreu— utilitzava procediments formalment revolucionaris. Per defensar el contingut social legitimador de la República trencava amb la legalitat republicana que ERC mateix havia ajudat a aixecar. Per

ARXIU

defensar l'Estatut, que era un compromís dins un estat unitari i no federal, declaraven una revolta que seria considerada separatista per més que invoquessin una república federal, que no existia.

Només l'ofensiva per sorpresa podia donar alguna possibilitat al govern Companys, atesa la seva inferioritat de mitjans. En col·locar-se a la defensiva, no hi tenia res a fer. Llançar-se a una insurrecció sense els mitjans ni la voluntat de dur-la a terme amb totes les conseqüències, per sagnants i irreversibles que fossin, només pot explicar-se perquè es tractava de repetir un pronunciament civil com el del 14 d'abril de 1931 i, per tant, no es comptava a haver de combatre. L'Estat Català durà deu hores.

Albert Balcells

